

ความหมายและขอบเขตของการบัญชี

นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

บทคัดย่อ

การบัญชีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือสารสนเทศทางการเงินของกิจการ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลทั้งภายในและภายนอกกิจการ แม้ว่าการบัญชีจะเกิดขึ้นมานาน และถือปฏิบัติกันมาอย่างแพร่หลาย แต่ยังไม่สามารถระบุค่าจำกัดความเกี่ยวกับการบัญชีได้อย่างแน่ชัด บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตของการบัญชีในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงอธิบายความหมายของการบัญชีในมุมมองของภาษาธุรกิจ

คำสำคัญ: การบัญชี วิชาชีพบัญชี ขอบเขตของการบัญชี

Definition and Scope of Accounting

Nipan Henchokchaichana

*Associate Professor of School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University*

ABSTRACT

Accounting is one of the financial information-related sciences for firms. It benefits both internal and external users in economic decision. Although accounting has been occurred for a long time, accounting can be not still clearly defined. This article presents concepts related to definition and scope of accounting in each aspect including describe a meaning of accounting in light of business language.

Keywords: Accounting, Accounting Professions, Scope of Accounting

บทนำ

การบัญชีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือสารสนเทศทางการเงินของกิจการหรือบุคคล และข้อมูลหรือสารสนเทศทางการเงินนี้มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลทั้งภายในและภายนอกกิจการ บทความนี้จะกล่าวถึงความหมายและขอบเขตของการบัญชี รวมทั้งวิชาการบัญชี และการบัญชีเป็นภาษารัฐกิจ

ความหมายของการบัญชี

คำถามว่า “การบัญชีคืออะไร” แม้เป็นคำถามง่ายและพื้นฐาน แต่ผู้อ่านเชื่อหรือไม่ว่า คำตอบที่ถูกต้องสำหรับคำถามนี้ยังไม่มีที่ตกลงและยอมรับกันในวิชาชีพบัญชีหรือคนทั่วไป เพราะว่าคำนิยามหรือคำจำกัดความของการบัญชีที่สถาบันวิชาชีพบัญชีหรือนักวิชาการทางการบัญชีพยายามตอบกันมานั้น บางครั้งกว้างเกินไปและบางครั้งแคบเกินไป ความหมายที่ดีของสิ่งใดนอกจากจะให้คำอธิบายหรือรายละเอียดเพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจว่าสิ่งนั้นคืออะไรแล้ว ความหมายที่ดีควรมีเส้นแบ่งเขตที่ชัดเจนว่าสิ่งใดเป็นหรือไม่เป็นสิ่งที่กำลังพิจารณา ทำนองเดียวกับความหมายของเขต สมาชิกของเซตต้องอยู่ในเซต ไม่ใช่สมาชิกของเซตต้องอยู่นอกเซต ดังนั้น คนทั่วไปต้องระบุได้สิ่งนั้นเป็นสมาชิกหรือไม่เป็นสมาชิกของเซตที่กำลังพิจารณาอยู่ และวงวนเซตต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน

ผู้เขียนขอเชิญชวนผู้อ่านลองมาตรวจลอบคำนิยามหรือความหมายของการบัญชีที่เสนอของใครๆ อย่างเป็นทางการหรือสถาบันวิชาชีพบัญชี และนักวิชาการทางการบัญชี ดังนี้

1. สมาคมนักบัญชีอเมริกัน (American Institute of Accountants: AIA) (ปัจจุบันคือ AICPA: American Institute of Certified Public Accountants) ในปี ค.ศ. 1941 คณะกรรมการบัญชีตีพิมพ์ให้คำนิยามของการบัญชีที่ใช้กันอยู่แพร่หลายเป็นเวลาหลายปี ดังนี้

“Accounting is the art of recording, classifying, and summarizing in a significant manner and in

terms of money, transactions and events which are, in part at least, of a financial character, and interpreting the results there of.” (ที่มา: Accounting Terminology Bulletin No. 1 “Review and Resume” 1953, paragraph 9.)

ผู้เขียนขออนุญาตแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“การบัญชี คือ ศิลปะของการจัดประเภทและการสรุปผลของรายการและเหตุการณ์ที่มีลักษณะสำคัญและในรูปตัวเงิน ซึ่งมีลักษณะทางการเงิน และการตีความผลลัพธ์นั้น

สมมติว่า ผู้ใดที่หาซื้อที่หนึ่งแถวข้างต้น ควรเป็นนักบัญชีหรือกำลังทำงานทางการบัญชี ตัวอย่างเช่น ผู้วิเคราะห์ทางการเงินคำนวณอัตราส่วนทางการเงิน และตีความผลลัพธ์นั้น เปรียบเสมือนผู้วิเคราะห์ทางการเงินทำงานทางการบัญชี หรือผู้วิเคราะห์ทางการเงินคงไม่คิดว่าตนกำลังทำงานทางการบัญชี หรือเจ้าหน้าที่คลังสินค้าจัดบันทึกปริมาณสินค้าที่เคลื่อนไหว และใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อคำนวณหาจุดสั่งซื้อใหม่ของสินค้าว่าควรเกิดขึ้นเมื่อใดเมื่อปริมาณสินค้าลดลงถึงจุดสั่งซื้อใหม่ เจ้าหน้าที่คลังสินค้าจะได้ขอสั่งซื้อสินค้า และควรขอสั่งซื้อสินค้าในปริมาณเท่าใดจึงจะประหยัดต้นทุนที่สุด จะถือได้ว่าเจ้าหน้าที่คลังสินค้าเป็นนักบัญชีหรือไม่ เจ้าหน้าที่คลังสินค้าคงไม่คิดว่าตนเป็นนักบัญชี

ในปี ค.ศ. 1960 เกิดวิชาซีพการวิจัยการดำเนินงาน (Operations Research) หรือการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ขึ้นในธุรกิจอย่างชัดเจน ในหลายกรณีงานของนักวิจัยการดำเนินงานเข้ามาแทนที่งานของนักบัญชี นักวิจัยการดำเนินงานบางคนได้แย้งว่านักบัญชีควรเกี่ยวข้องเฉพาะเรื่องการจัดทำงบการเงิน การคำนวณหรือการกำหนดต้นทุน และการคำนวณภาษีอากรเท่านั้น แต่วิชาซีพการบัญชีไม่ยอมรับความคิดของนักวิจัยการดำเนินงานเหล่านี้

2. สมาคมการบัญชีอเมริกัน (The American Accounting Association: AAA) ได้ขยายขอบเขตของ

การบัญชีให้กว้างขึ้นในปี ค.ศ. 1966 โดยให้คำอธิบายของการบัญชีไว้ดังนี้

“The processing of identifying, measuring, and communicating economic information to permit informed judgements and decisions by users of the information.” (ที่มา: A Statement of Basic Accounting Theory, p. 1)

ผู้เขียนขออนุญาตแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“กระบวนการของการระบุ การวัด และการสื่อสารสารสนเทศทางเศรษฐกิจ เพื่อช่วยให้ดุลยพินิจและการตัดสินใจที่มีความรู้ของผู้ใช้สารสนเทศนั้น”

แรงจูงใจของ AAA เป็นสิ่งที่น่ายักย่อง แต่คำนิยามของการบัญชีเป็นเรื่องทั่วไปอย่างกว้างขวางมาก เช่น นักเศรษฐศาสตร์ให้ข้อมูลหรือสารสนเทศทางเศรษฐกิจ แต่นักเศรษฐศาสตร์คงไม่คิดว่าตนเองเป็นนักบัญชี นักสารสนเทศศาสตร์ เช่น นักคอมพิวเตอร์ นักวิเคราะห์และออกแบบระบบ ผู้เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวกับสารสนเทศทางการเงินหรือสารสนเทศทางเศรษฐกิจ คงไม่คิดว่าตนเองเป็นนักบัญชี

3. คณะกรรมการหลักการบัญชี (The Accounting Principles Board: APB) ของ AICPA ในปี ค.ศ. 1970 ได้ให้คำนิยามของการบัญชีไว้ดังนี้

“Accounting is a service activity. Its function is to provide quantitative information, primarily financial in nature, about economic entities that is intended to be useful in making economic decisions.” (ที่มา: APB Statement No. 4 “Basic Concepts and Accounting Principles Underlying Financial Statements of Business Enterprises, paragraph 40.)

ผู้เขียนขออนุญาตแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“การบัญชี คือ กิจกรรมบริการ หน้าที่ของการบัญชี คือ การให้สารสนเทศเชิงปริมาณในรูปแบบทางการเงินเป็น

หลักเกี่ยวกับกิจการทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีจุดประสงค์ให้เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ”

สารสนเทศเชิงปริมาณ เป็นคำที่กว้างกว่าสารสนเทศทางการเงินหรือทางเศรษฐกิจ เช่น นักวิทยาศาสตร์เชิงปริมาณ ปริมาณขายในอดีต และพยากรณ์ปริมาณขายในอนาคต หรือช่วยให้กิจการตัดสินใจว่าควรขายสินค้าในพื้นที่ใหม่หรือไม่ เช่นเดียวกันในหลายสถานการณ์ นักวิจัยการดำเนินงานควรทำหน้าที่ที่รวมกันนี้ นานิยามข้างต้น บุคคลเหล่านี้คงยืนยันกันว่า ตนไม่ใช่ นักบัญชี

4. สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันคือสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์) คณะอนุกรรมการบัญชีศัพท์บัญชีได้ให้คำนิยามของการบัญชีไว้ดังนี้

“การบัญชี คือศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจจากรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการ” (ที่มา: ศัพท์บัญชี พิมพ์ครั้งที่ 6 เดือนมิถุนายน 2538)

จากคำนิยามข้างต้น ในส่วนต้นคล้ายกับคำนิยามของ AIA และส่วนท้ายคล้ายกับคำนิยามของ APB และ AAA

5. ราชบัณฑิตยสถาน คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ ได้ให้คำนิยามของการบัญชีไว้ดังนี้

“การบัญชี คือ การเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจจากรูปตัวเงิน โดยเสนอเป็นรายงานทางการเงิน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสนใจในกิจการ” (ที่มา: พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2555)

คำนิยามข้างต้นคล้ายกับคำนิยามของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย แต่ตัดคำว่า “ศิลปะ” หรือ “กระบวนการ” หรือ “กิจกรรมบริการ” ในตอนต้นออกไป

6. ศาสตราจารย์โรเบิร์ต เอ็น แอนโทนี (Anthony, 1999) ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้

“Accounting is a system that provides information about the amounts of organization’s resources, the means of financing them, and the results achieved through using them.”

ผู้เขียนขออนุญาตแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“การบัญชีเป็นระบบที่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับจำนวนเงินของทรัพยากรขององค์กร วิธีการของการจัดหาเงิน และผลลัพธ์ที่บรรลุผลโดยการใช้ทรัพยากรนั้น”

7. ศาสตราจารย์ จอห์น เจ ไวลด์ (Wild, 2009) ให้คำนิยามการบัญชีไว้ดังนี้

“Accounting is an information and measurement system that identifies, records, and communicates relevant, reliable, and comparable information about an organization’s business activities.”

ผู้เขียนขออนุญาตแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“การบัญชีเป็นระบบสารสนเทศและการวัดที่ระบุบันทึก และสื่อสารสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เชื่อถือได้ และเปรียบเทียบกันได้ ของกิจกรรมทางธุรกิจขององค์กร”

John J. Wild ได้ขยายความเพิ่มเติมดังนี้

1. การระบุหรือการกำหนด (Identifying) กิจกรรมทางธุรกิจ ทำให้เกิดการเลือกรายการและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจการ
2. การบันทึก (Recording) กิจกรรมทางธุรกิจ ทำให้เกิดการจดบันทึกข้อมูลรายการและเหตุการณ์ตามลำดับเวลาด้วยการวัดมูลค่าเป็นจำนวนเงิน (บาท) และการจัดประเภทและการสรุปผลในรูปแบบที่มีประโยชน์
3. การสื่อสาร (Communication) กิจกรรมทางธุรกิจ ทำให้เกิดการจัดทำรายงานทางการเงิน (เช่น งบการเงิน) รวมทั้งการวิเคราะห์และการตีความรายงานดังกล่าว

8. ศาสตราจารย์เทรซี่ โนเบิลส์ (Tracie Nobles, 2015) ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้

“Accounting is the information system that measures business activities, processes the information into reports, and communicates the results to decision makers.”

ผู้เขียนขออนุญาตแปลเป็นภาษาไทยดังนี้

“การบัญชี เป็นระบบสารสนเทศที่วัดกิจกรรมทางธุรกิจ ประมวลสารสนเทศไปสู่รายงาน และการสื่อสารผลลัพธ์เพื่อผู้ตัดสินใจ”

หน่วยงานและบุคคลมากมายเสนอคำนิยามของการบัญชี แต่ไม่มีใครประสบความสำเร็จในคำนิยามที่เขียนขึ้นอย่างชัดเจนจนถึงขณะนี้ และขอบเขตของการบัญชี คำนิยามของการบัญชีส่วนใหญ่มุ่งเน้นอธิบายว่านักบัญชีทำอะไร แต่ขอบเขตของงานยังไม่ชัดเจน จนถึงปัจจุบัน คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีการเงิน (Financial Accounting Standards Board: FASB) ไม่พยายามให้คำนิยามของการบัญชีอีกต่อไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่ FASB ได้พัฒนากรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ขึ้นมา อาจเป็นไปได้ว่าบุคคลทั่วไปคงพอเข้าใจว่าการบัญชีคืออะไรแล้ว อย่างไรก็ตาม ความไม่ถูกต้องหรือความไม่ชัดเจนของคำนิยามของการบัญชี เป็นสิ่งที่ชี้ว่า การพัฒนาทางการบัญชีอยู่ในขั้นเริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม จากคำนิยามของการบัญชีที่กล่าว ผู้เขียนวิเคราะห์และสรุปว่า ความหมายของการบัญชี แบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบหรือลักษณะที่สำคัญคือ

- 1) ศาสตร์หรือศิลปะ กระบวนการหรือระบบ กิจกรรมบริการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล
- 2) หน้าที่งานมี 2 ด้านใหญ่ คือ ด้านการประมวลข้อมูล เช่น การรวบรวม การจดบันทึก การวัดมูลค่า การจำแนกหรือการจัดประเภท การสรุปผลข้อมูล และด้านการประเมินข้อมูล เช่น การวิเคราะห์ การตีความ และการแปลผลข้อมูล

3) ข้อมูลทางการเงินเกี่ยวกับรายการหรือเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจของกิจการหรือสารสนเทศทางการเงิน โดยวัดออกมาในรูปจำนวนเงินหรือตัวเงินใช้ในการบัญชีการเงิน มีหน่วยวัดเป็นสกุลเงินตรา เช่น บาท (ไทย) หยวน (จีน) เยน (ญี่ปุ่น) ดอลลาร์ (สหรัฐอเมริกา) เป็นต้น หรือวัดออกมาในรูปตัวเลขหรือจำนวนเชิงปริมาณใช้ในการบัญชีบริหาร มีหน่วยวัดเป็นอย่างอื่นที่ไม่ใช่สกุลเงินตรา เช่น กิโลกรัม ลิตร กิโลเมตร ชั่วโมง อัตราร้อยละ จำนวนครั้ง เป็นต้น

4) เพื่อนำเสนอสารสนเทศทางการเงินนั้นให้แก่ผู้ใช้เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลบัญชี (ทั้งผู้ใช้ภายในและผู้ใช้นอกกิจการ)

ดังนั้น ความหมายของการบัญชีใกล้เคียงกับคำว่า “ระบบสารสนเทศ” มากที่สุด ซึ่งมี 4 ส่วน คือ

- 1) สิ่งป้อนเข้า (Input) คือ ข้อมูลทางการเงิน
- 2) กระบวนการ (Process) คือ การประมวลผลข้อมูล
- 3) สิ่งป้อนออก (Output) คือ สารสนเทศทางการเงิน
- 4) ผู้ใช้ (User) คือ ผู้ใช้สารสนเทศทางการเงินเพื่อ

การตัดสินใจ

นอกจากนี้ระบบสารสนเทศยังมีองค์ประกอบอื่น เช่น เป้าหมายและวัตถุประสงค์ การป้อนกลับ การเก็บรักษาข้อมูล การควบคุมและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล

ขอบเขตของการบัญชี

การบัญชีเป็นระบบ กระบวนการ วิเคราะห์ หรือกิจกรรมบริการของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 มาตรา 4 ได้กำหนดนิยามของวิชาชีพบัญชีไว้ดังนี้

“วิชาชีพบัญชี หมายความว่า วิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี และบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

วิชาชีพบัญชีแต่ละด้านจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ในการการบัญชีและวิชาการอื่นเข้ามาบูรณาการ ดังตาราง

ตารางที่ 1 วิชาชีพบัญชี วิชาการบัญชี และวิชาการอื่น

วิชาชีพบัญชีด้าน	วิชาการบัญชี	วิชาการอื่น
1. การทำบัญชี	การบัญชีการเงิน การรายงานและการวิเคราะห์งบการเงิน	การเงิน
2. การสอบบัญชี	การสอบบัญชี	การตรวจสอบภายใน ธรรมาภิบาล (การกำกับดูแลกิจการ) การบริหารความเสี่ยงขององค์กร การควบคุมภายใน
3. การบัญชีบริหาร	การบัญชีบริหาร การบัญชีต้นทุน	การบริหาร (การจัดการ) การบริหารต้นทุน (การจัดการต้นทุน) การผลิตและการดำเนินงาน
4. การวางระบบบัญชี	ระบบบัญชี ระบบสารสนเทศทางการบัญชี การบัญชีระหว่างประเทศ	การวิเคราะห์และการออกแบบระบบ ระบบสารสนเทศ

ตารางที่ 1 วิชาชีพบัญชี วิชาการบัญชี และวิชาการอื่น (ต่อ)

วิชาชีพบัญชีด้าน	วิชาการบัญชี	วิชาการอื่น
5. การบัญชีภาษีอากร	การบัญชีการเงิน การบัญชีภาษีอากร การวางแผนภาษีอากร	การภาษีอากร
6. การศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี	ทฤษฎีการบัญชี การบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์ การสอบบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี เทคโนโลยีสารสนเทศทางการสอบบัญชี	คอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสาร ระบบการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจำแนกวิชาการบัญชีตามกระบวนการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กระบวนการปฏิบัติงาน และวิชาการบัญชี

กระบวนการปฏิบัติงาน	วิชาการบัญชี
1. การวิเคราะห์และการออกแบบ 1.1 ข้อมูลทางการเงิน 1.2 ข้อมูลทางการบริหาร 1.3 ข้อมูลทางภาษีอากร 1.4 ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	การบัญชีเฉพาะกิจการ การบัญชีระหว่างประเทศ ระบบบัญชี การบัญชีบริหาร การวางแผนภาษีอากร ระบบสารสนเทศทางการบัญชี เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี
2. การดำเนินการ 2.1 ทำบัญชีหรือข้อมูลทางการเงิน 2.2 ทำข้อมูลบริหาร 2.3 ทำข้อมูลต้นทุน 2.4 ทำข้อมูลภาษีอากร 2.5 ทำข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	การบัญชีเฉพาะกิจการ การบัญชีระหว่างประเทศ การบัญชีการเงิน การบัญชีบริหาร การบัญชีต้นทุน การบัญชีภาษีอากร ระบบสารสนเทศทางการบัญชี การบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์
3. การตรวจสอบและการควบคุม 3.1 ตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน 3.2 ตรวจสอบข้อมูลบริหาร 3.3 ตรวจสอบข้อมูลภาษีอากร 3.4 ตรวจสอบข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์	การบัญชีเฉพาะกิจการ การบัญชีระหว่างประเทศ การสอบบัญชี การตรวจสอบภายใน การสอบบัญชีภาษีอากร การสอบบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์

การจำแนกวิชาการบัญชีตามผู้ใช้ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การบัญชีจำแนกตามผู้ใช้ข้อมูล

ผู้ใช้ข้อมูล	ประเภทข้อมูล	วิชาการบัญชี
ผู้ใช้ภายใน	ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลทางการบริหาร/ต้นทุน ข้อมูลทางภาษีอากร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์	การบัญชีการเงิน การบัญชีบริหาร การบัญชีต้นทุน การตรวจสอบภายใน การบัญชีภาษีอากร ระบบสารสนเทศทางการบัญชี การบัญชีคอมพิวเตอร์
ผู้ใช้ภายนอก	ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลต้นทุน ข้อมูลทางภาษีอากร ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์	การบัญชีการเงิน การสอบบัญชี การบัญชีต้นทุน การบัญชีภาษีอากร การสอบบัญชีภาษีอากร ระบบสารสนเทศทางการบัญชี การสอบบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์

การจำแนกวิชาการบัญชีตามหน่วยงานที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสังกัด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 วิชาการบัญชีจำแนกตามหน่วยงานที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสังกัด

หน่วยงาน	การบัญชี	สถานภาพของนักบัญชี
1. ธุรกิจ	การบัญชีเอกชน (Private Accounting)	ลูกจ้าง
2. วิชาชีพ (สำนักงานรับทำบัญชี สำนักงานสอบบัญชี)	การบัญชีมหาชน (Public Accounting)	ผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ
3. รัฐบาล หน่วยงานของรัฐ	การบัญชีรัฐบาล (Government Accounting)	ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง

จากตารางที่ 4 สถานภาพของนักบัญชีในหน่วยงานที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสังกัด มีหลากหลายตำแหน่งงาน เช่น

1. การบัญชีเอกชน มีตำแหน่งงานทางการบัญชี เช่น
  - (1) ผู้ช่วยนักบัญชี (Accounts Assistants)
  - (2) ผู้ช่วยนักบัญชีต้นทุน (Cost Accounting Assistant)
  - (3) สมุหบัญชี (Chief Accountant)
  - (4) ผู้อำนวยการบัญชี (Financial Controller)
  - (5) รองกรรมการผู้จัดการฝ่ายการเงิน (Chief Financial Officer)
2. การบัญชีมหาชน หรือการบัญชีสาธารณะ
  - 2.1 การให้บริการสอบบัญชีหรือการให้ความเชื่อมั่น มีตำแหน่ง เช่น
    - (1) ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี (Auditor Assistant) เช่น ชั้นต้น (Junior) อาวุโส (Senior)
    - (2) หัวหน้าผู้ตรวจสอบ เช่น ผู้กำกับดูแล (Supervisor) ผู้จัดการ (Manager)
    - (3) ผู้สอบบัญชี เช่น หุ้นส่วน (Partner)

- 2.2 การให้บริการจัดทำบัญชี มีตำแหน่ง เช่น
  - (1) ผู้ช่วยผู้ทำบัญชี
  - (2) ผู้ทำบัญชี
  - (3) หัวหน้าผู้ทำบัญชี
- 2.3 การให้บริการภาษีอากร มีตำแหน่ง เช่น
  - (1) ผู้ช่วยนักบัญชีภาษีอากร
  - (2) นักบัญชีภาษีอากร
  - (3) นักวางแผนภาษีอากร
- 2.4 การให้บริการคำปรึกษาทางธุรกิจ มีตำแหน่ง เช่น
  - (1) ผู้ช่วยให้คำปรึกษา
  - (2) ผู้ให้คำปรึกษา
  - (3) หัวหน้าผู้ให้คำปรึกษา

3. การบัญชีรัฐบาล มีตำแหน่งทางการบัญชีหลากหลายตำแหน่งงานขึ้นอยู่กับหน่วยงานภาครัฐว่ามีบทบาทหน้าที่อย่างไร

การจำแนกการบัญชีตามระดับของหน่วยงานที่นักบัญชีสังกัด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 วิชาการบัญชีจำแนกตามระดับของหน่วยงานที่นักบัญชีสังกัด

ระดับหน่วยงาน	การบัญชี	วิชาการบัญชี
1. ส่วนรวม ระดับประเทศ	การบัญชีส่วนรวม (Macro Accounting)	การบัญชีรายได้ประชาชาติ งบแสดงฐานะการเงินประชาชาติ การบัญชีวางแผนเศรษฐกิจ การบัญชีเงินทุนหมุนเวียนในระบบการเงินของชาติ การบัญชีดุล การชำระหนี้ระหว่างประเทศ
2. ส่วนย่อย ระดับหน่วยงาน องค์กร	การบัญชีส่วนย่อย เพื่อแสวงหากำไร (Micro Accounting)	การบัญชีการเงิน การบัญชีบริหาร การบัญชีต้นทุน
	การบัญชีส่วนย่อย เพื่อไม่แสวงหากำไร	การบัญชีรัฐบาล การบัญชีครัวเรือน/ส่วนบุคคล การบัญชีองค์กร การกุศล (มหาวิทยาลัย, สมาคม, สโมสร, มูลนิธิ, กองทุนสงเคราะห์)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าวิชาการบัญชีจำแนกได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก

วิชาการบัญชี

วิชาการบัญชีหรือศาสตร์ว่าด้วยการบัญชีมีหลายสาขา (Branch) ที่สำคัญ ได้แก่

1. การบัญชีการเงิน (Financial Accounting)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการจัดทำงบการเงินเพื่อเผยแพร่ต่อผู้ใช้อย่างนอกเป็นหลัก แต่ผู้ใช้ในสามารถใช้อ้างอิงจากงบการเงินได้ รวมไปถึงการรายงานและการวิเคราะห์งบการเงิน ทฤษฎีการบัญชี

2. การบัญชีบริหาร (Managerial Accounting)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการข้อมูลของผู้ใช้ใน คือผู้บริหารเป็นหลัก ตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการ และการควบคุม เช่น การงบประมาณ การบัญชีตามความรับผิดชอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน

3. การบัญชีต้นทุน (Cost Accounting)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนเพื่อการวางแผนและการควบคุม การบริหารต้นทุน การใช้ข้อมูลต้นทุนเพื่อกรวดเงินใจระยะสั้นและระยะยาว

4. การบัญชีภาษีอากร (Tax Accounting)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการคำนวณภาษีอากร การยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษี การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากร การวางแผนภาษีอากร

5. การวางระบบบัญชี (Accounting System

Installation) เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์และการออกแบบระบบบัญชี ระบบสารสนเทศทางการบัญชี

6. การสอบบัญชี (Auditing)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีหรืองบการเงิน การให้ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับข้อมูลทางบัญชี การควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยงองค์กร การตรวจสอบภายใน การสอบบัญชีภาษีอากร

7. เทคโนโลยีการบัญชี (Accounting Technology)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วยกับการบัญชี การบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์ การสอบบัญชีทำด้วยคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี เทคโนโลยีสารสนเทศทางการสอบบัญชี

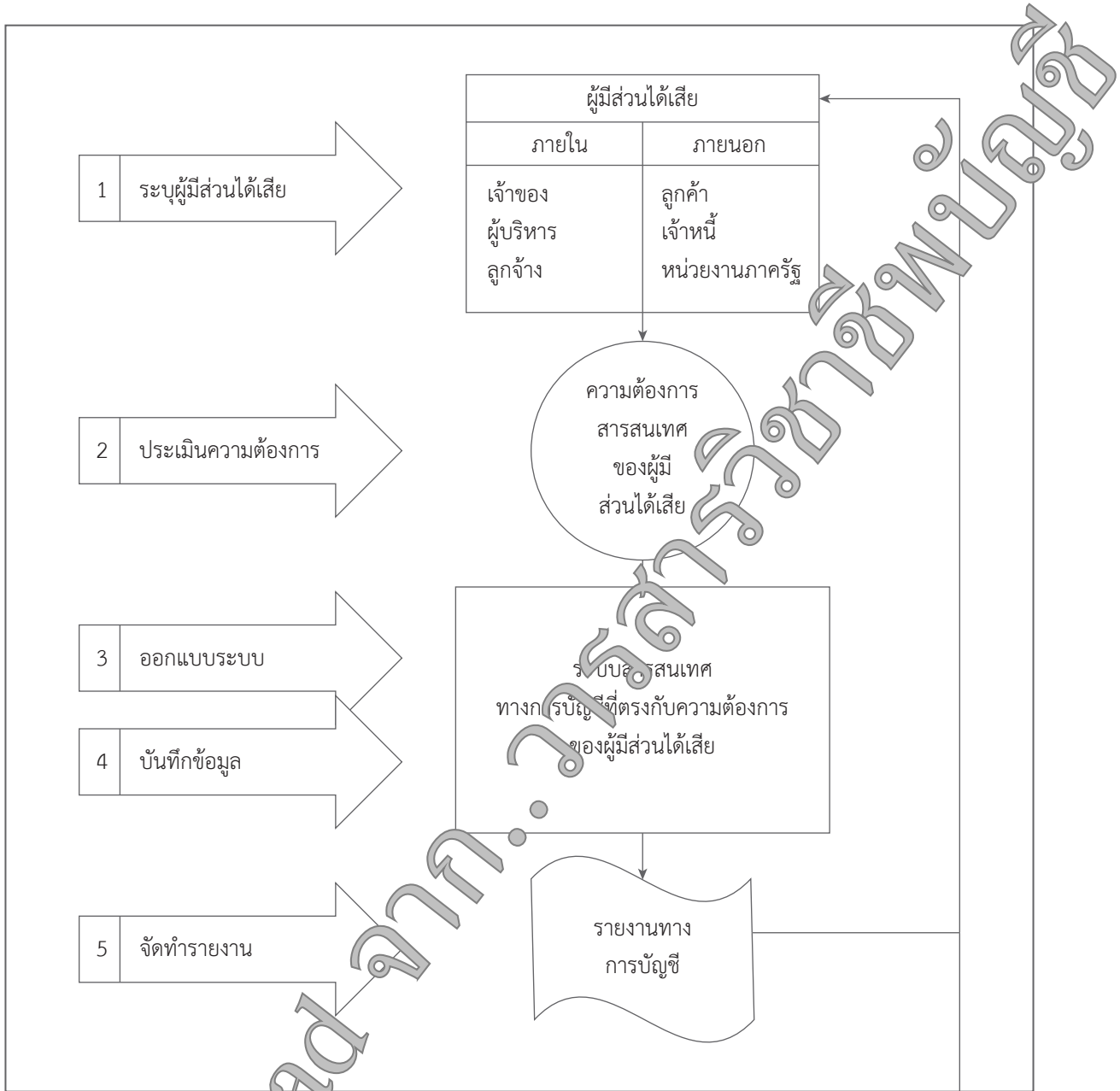
8. การบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting)

เป็นสาขาหนึ่งของการบัญชีที่มุ่งเน้นธุรกิจระหว่างประเทศ ธุรกิจระหว่างประเทศ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ภาษีอากรระหว่างประเทศ การสอบบัญชีระหว่างประเทศ

การบัญชีเป็นภาษารธุรกิจ

คำถามว่า ทำไมการบัญชีจึงเป็นภาษารธุรกิจ (Language of Business) เพราะว่า การบัญชีเป็นวิธีการหรือหนทางของสารสนเทศทางธุรกิจที่สื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ หากผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ใช้ (Users) ไม่เข้าใจภาษารบัญชี ย่อมทำให้การสื่อสารนั้นไม่เกิดประสิทธิผล ผู้ส่งสาร (นักบัญชี) กับผู้รับสาร (ผู้ใช้) ต้องมีความเข้าใจตรงกันถึงสาร (สารสนเทศ) ที่สื่อสารระหว่างกัน

การบัญชีเป็นกระบวนการให้สารสนเทศทางการบัญชีแก่ผู้มีส่วนได้เสีย แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการให้สารสนเทศทางการบัญชีแก่ผู้มีส่วนได้เสีย

(ที่มา: ดัดแปลงจาก Warren and others (2015) Accounting: An Asian Edition. 3rd edition. Singapore: Cengage Learning Asian Pte Ltd. page 5.)

จากภาพที่ 1 การบัญชีเป็นกระบวนการให้สารสนเทศทางการบัญชีแก่ผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ

1. ระบบผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายใน (เช่น เจ้าของผู้บริหาร ลูกจ้าง) และภายนอก (เช่น ลูกค้า เจ้าหนี้ หน่วยงานภาครัฐ)

2. ประเมินความต้องการสารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียตามขั้นที่ 1

3. ออกแบบระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ตรงหรือตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้มีส่วนได้เสียตามขั้นที่ 2

4. บันทึกข้อมูลทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับกิจกรรมทางธุรกิจและเหตุการณ์ทางธุรกิจที่เกิดขึ้นเข้าสู่ระบบสารสนเทศทางการบัญชีตามขั้นที่ 3

5. จัดทำรายงานทางการบัญชีสำหรับผู้มีส่วนได้เสีย การเรียนศาสตร์ว่าด้วยการบัญชีมีลักษณะคล้ายกับการเรียนศาสตร์ว่าด้วยภาษาธุรกิจ เพราะว่าคำศัพท์ทางการบัญชีจำนวนมากมีความหมายเฉพาะและแตกต่างจากความหมายตามที่บุคคลทั่วไปเข้าใจ แม้ว่าการบัญชีไม่ใช่ภาษาต่างประเทศ แต่ปัญหาของการเรียนศาสตร์ว่าด้วยการบัญชี คือ การทำความเข้าใจกับศัพท์บัญชีต่างๆ ที่นักบัญชีหรือผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีใช้ ตัวอย่างเช่น ศัพท์บัญชีกับคำศัพท์ทั่วไป มีความหมายแตกต่างกัน บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าเหมือนกัน เช่น นักบัญชีกับผู้ทำบัญชีสินทรัพย์กับทรัพย์สิน กำไรกับขเงินสที่งกับการเงินกับรายงานทางการเงิน การบัญชีกับารรายงานทางการเงิน เป็นต้น

บทสรุป

คำนิยามของคำว่า การบัญชียังไม่สามารถนิยามได้แน่ชัด แต่ก็สามารถสรุปได้ว่า การบัญชีนั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งสี่กระบวนการ ซึ่งเหมือนกับระบบสารสนเทศ คือ 1) การนำเข้าข้อมูล เช่น การรวบรวม การจดบันทึก การวัดมูลค่า และการบันทึกข้อมูล 2) การประมวลผลข้อมูล เช่น การ

จำแนก การจัดประเภท และการสรุปผลข้อมูล 3) การรายงานข้อมูล เช่น การรายงานข้อมูลทางการเงิน หรือ การรายงานข้อมูลที่อยู่ในรูปตัวเลขหรือจำนวนเชิงปริมาณ และ 4) การนำเสนอข้อมูลให้แก่ผู้ใช้ เช่น ในงบการเงินทางเศรษฐกิจ โดยตามคำนิยามตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 มาตรา 4 ก็ได้ระบุ ขอบเขตว่าการบัญชีเป็นระบบ กระบวนการ คือ ประสิทธิภาพการบริการของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี โดยวิชาชีพบัญชีนี้ได้ถูกนำแจกเป็น วิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาระบบเทคโนโลยีการบัญชี และบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นๆ ดังนั้น เห็นได้ว่าขอบเขตของการบัญชีและวิชาชีพบัญชียังคงไม่สามารถระบุได้แน่ชัด และมีกาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบัญชีนั้นยังอยู่ในขั้นเริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นพัฒนาการทางด้านกรบัญชีอีกมากต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

English

Anthony, Robert N. and others. (1999). *Accounting: Text and Cases (10th edition)*. Singapore: The McGraw-Hill Companies Inc.

Kam, Vernon. (1990). *Accounting Theory (2nd edition)*. Singapore: John Wiley & Sons Inc.

Nobles, Tracie and others. (2015). *Hornrgren's Accounting (10th edition)*. England: Pearson Education Limited.

Wild, John J. and others. (2009). *Principles of Accounting (19th edition)*. New York: McGraw-Hill/Irwin

Warren and others. (2015). *Accounting: An Asian Edition (3rd edition)*. Singapore: Cengage Learning Asian Pte Ltd.